

OTROK IN PROSTOR

KARMEN ARKO

Center šolskih in obšolskih dejavnosti, dom Jurček, Kočevje

jurcek@csod.si

IZVLEČEK

Prispevek govori o doživljanju spremembe bivalnega okolja otrok prve triade ob prihodu v Dom CŠOD, ko se mnogokrat zgodi, da se otrok prvič znajde v situaciji, da bo nekaj dni brez staršev in vključen v večdnevno institucionalno bivanje skupaj s svojimi sošolci in učiteljicami. Za veliko otrok menjava bivalnega okolja resnično ni enostavna in jo doživlja kot stresno situacijo. V prispevku nakazujem postopke klimatizacije otroka na nov začasni bivalni prostor, s katerimi lahko ublažimo stresne situacije in otroku napravimo bivanje v novem okolju čim bolj prijetno.

KLJUČNE BESEDE: šola v naravi, doživljanje novega bivalnega okolja, prilagajanje na nova pravila obnašanja, stiska

Šole se v zadnjih nekaj letih zelo pogosto odločajo za izvajanje šole v naravi v domove CŠOD tudi z učenci iz prve triade. Izkušnje kažejo, da otroci med bivanjem izredno uživajo, saj se program življenja in dela v domovih CŠOD prilagaja stopnji njihovega razvoja in njihovim interesom.

V času bivanja v domu je otrok izpostavljen novim življenjskim situacijam, izzivom in tudi težavam, s katerimi se mora spoprijeti. Te težave pa niso didaktične narave, temveč izvirajo iz otrokovih življenjskih navad in njihove sposobnosti prilagajanja novim življenjskim situacijam ob krajši zamenjavi bivalnega okolja in nenazadnje tudi ob sprejemanju novih učiteljev, s katerimi bo preživel bivanje v domu.

Večina otrok se odhoda v šolo v naravi običajno zelo veseli in se na pot odpravijo z velikimi pričakovanji in željami. Učiteljice jih že doma seznanijo z dejavnostmi, ki jih bodo izvajali v šoli v naravi. Te dejavnosti so za otroke privlačne (vožnja s kanuji, sprehodi po naravi, igre z žogo, ples...), mika pa jih tudi druženje s svojimi prijatelji. Pričakovane radosti pomagajo otroku odmisлити probleme, kot so občasno mokrenje postelje med spanjem, odsotnost njihovih staršev in domačih ljubljencev, nov bioritem in prilagajanje na pravila bivanja v novem življenjskem okolju.

Razporeditev učencev po sobah

Prva težava nastane že ob prihodu v dom, pri razporejanju učencev v sobe. Nemalokrat se zgodi, da določitev učiteljic, kdo bo s kom v sobi, spravi otroka do stiske in joka. Že pri učencih prvega triletja se namreč oblikujejo socialne skupinice, ki se rade zapirajo v svoj krog in ne želijo sprejemati drugih. Tako socialno izključevanje v šoli še ni toliko opazno in nastopi v šoli v naravi, kjer gre za večdnevno skupno druženje, veliko bolj do izraza. Pri tem problemu učitelji v domovih težko karkoli naredimo, ker otrok ne poznamo in je pravzaprav vse odvisno od tenkočutnosti in sposobnosti razrednika za zaznavanje teh situacij.

Problemu socialnega izključevanja posameznikov se je možno izogniti. V Domu Jurček poskušamo v največji možni meri upoštevati želje učencev, včasih tudi na račun prepričevanja učiteljic, ki zaradi »morebitnih« disciplinskih težav nasprotujejo želji določenih učencev po bivanju v isti sobi. Nemalokrat gremo v upoštevanju otrokovih želja pri razporeditvi v sobe tako daleč, da celo prestavljamo postelje iz sobe v sobo. Ko so sezname učencev po sobah usklajeni z željami učencev, učenci celo lahko izberejo svojo sobo in tako poskrbimo za pozitivno klimo otrok ob prihodu v dom. Idealno je, kadar se učiteljice in učenci že doma dogovorijo, kdo bo s kom v sobi in seveda pri tem upoštevajo ali vsaj uskladijo želje vseh otrok. Tako se izognemo prvi stresni situaciji ob namestitvi učencev po sobah.

Seznanitev s pravili bivanja v domu

Novo bivalno okolje pred otroka postavi tudi nova pravila bivanja, ki so lahko drugačna od bivalnih navad, ki jih ima otrok doma. Pomembno je, da so pravila bivanja, ki jih ob sprejemu otrok posredovana na prijazen način, jasna in nedvoumna. Ta pravila običajno zajemajo ureditev in pospravljanje sob, vzdrževanje reda in pravilno uporabo domskega inventarja in ostalih domskih prostorov, dežurstvo in pravila obnašanja v jedilnici, ipd ...

Pomembno pri tem pa je, da omogočimo otroku osnovne pogoje za vzdrževanje reda, kot so dovolj prostora za shranjevanje njegovih stvari. Če se otrok v sobi ne čuti utesnjenega, običajno pri njem prevlada čut za organiziranost in urejenost.

Pri predstavitvi pravil življenja in bivanja v domu je dobro, če uporabimo motivacijske faktorje za želeno vedenje, npr. v obliki podelitve priznanj za lepo urejene sobe...Nikakor pa ne uporabljamo metod zastraševanja, npr....če ne boste...boste morali domov...Upoštevati moramo tudi kriterije, ki so prilagojene otrokovi starosti.

Poskrbeti moramo tudi, da so sobe urejene s pozitivno energije, ki vzbuja občutek varnosti, prijetnosti, udobja in sreče. Taka soba in bivalno okolje otroka že samo po sebi motivira da se v njem dobro počuti , ter da se v domu obnaša skrbno in odgovorno.

Otroku že ob sprejemu pokažemo, da smo prijazni in veseli njegovega bivanja pri nas!

Slika :

Poslušamo

Oblačenje, obuvanje in osebna higiena

Pri mlajših učencih opazamo, da niso navajeni na samostojno tuširanje in sušenje las. Starši jim običajno pripravijo obleko in obutev za naslednji dan. Polovica otrok si ne zna zavezati čevljev.

Otrok običajno ne opozori učiteljice, da ga doma tuširajo starši, ker ga je sram pred sošolci, ki to »veščino« že dobro obvladajo. Zaradi tega se raje ne odloči za tuširanje ali pa je pri tem opraviu neroden. Stisko otroka v taki situaciji lahko preprečimo ob prisotnosti učiteljev ob tuširanju otrok in neopazni, nevsiljivi pomoči. Ravno tako je ob jutranji toaleti, ko se je potrebno počesati in obleči. Učitelji s svojo prisotnostjo in pomočjo otroku pomagajo, da se uredi, ne da bili ostali učenci pozorni na dejstvo, da sošolec tega ni sposoben storiti sam in se izognemo morebitni stigmatizaciji in lepljenju nazivov o »maminih razvajenčkih, ali dojenčkih«, ki se otroci te starosti radi poslužujejo v medsebojni komunikaciji.

Zavezovanje čevljev...hud problem ☺

Prehranjevalne navade

Učitelji v domovih CŠOD, pa tudi šolski učitelji smo doživeli že marsikaj, zato nas ne spravi v začudenje telefonski klic, ki sem ga sama doživela pred nedavnim. Neka skrbna mamica je poklicala na dom in povedala, da se ne more odločiti, ali bi prijavila svojega sedemletnega otroka v šolo v naravi, ker ima njen otrok posebne prehranjevalne navade. Hrani se namreč samo z redko juho in kruhom, vitamine pa pridobi v obliki napitkov in tabletk. Vsako ostalo hrano zavrača. Veliko je podobnih primerov, nekateri npr. konzumirajo samo evrokrem in čokolino, ali večerjajo samo čokolino in nič drugega, ipd...

O tem, kakšne so prehranske navade nekaterih otrok, na tem mestu seveda ne bomo razpravljali, pač pa nas zanima, kako ravnati v primeru, ko otrokove prehranske navade odstopajo od ustaljenih. V takem primeru ne gre za prilagajanje otroka novemu prostoru, temveč gre za prilagajanje institucije otroku, ki ima glede prehrane posebne potrebe. Ni pravi čas in ni dovolj časa in nismo pristojni za spreminjanje otrokovih utečenih prehranskih navad. Otroka zaradi drugačnih prehranskih navad ne bomo izpostavljali pred ostalimi,

mirno mu bomo postregli s hrano, ki jo želi in ki jo je navajen uživati doma. V tem kratkem času bivanja v novem življenjskem okolju upoštevamo otrokove prehrabene navade (npr. če ne je solate, ga z njo ne silimo...)

V domovih CŠOD poskrbimo tudi za dietno prehrano, kadar je to potrebno zaradi zdravja, ali ustrezno želeno prehrano zaradi verskih, nazorskih ali katerikoli drugih razlogov. Poskrbimo, da zaradi prehrabnenih navad ne pride do stiske ali slabega počutja tako pri učencih, kakor pri spremljajočih učiteljih.

Njam ... kako dobro!

Izražanja nestrpnosti in predsodkov med otroki

Pri učencih prve triade je razumevanje, sprejemanje in spoštovanje kulturne ali nacionalne raznolikosti precej težko, če jih na to ne pripravljajo že od malih nog tako v šoli, kakor doma. Bolj do izraza pride ta problem, kadar sta v domu nameščeni dve različni šoli, in imamo med njimi tudi pripadnika katere druge narodnosti, ki zaradi kulturne ali verske raznolikosti izstopa od povprečja, ali pa kadar imamo otroka s posebnimi potrebami. V takih primerih se pred učitelji šole in doma nahaja težka naloga, kako vključiti takega otroka med ostale, da se ne bo zaradi svoje posebnosti počutil stigmatiziranega, odrinjenega in socialno nesprejetega.

V Domu Jurček smo imeli primer, ko je prišla k nam 10-letna deklica, huda sladkorna bolnica, ki je bila toliko izurjena, da si je sama kontrolirala in injicirala inzulin. Sošolci so njeno prisotnost sicer tolerirali, ne pa jo čisto sprejeli in vključevali medse. Učitelji doma Jurček smo ob soglasju vseh učiteljic in učenke izvedli večerni program, kjer smo predstavili otrokom sladkorno bolezen, deklica je pokazala vse svoje zdravstvene pripomočke in razložila svoje zdravstveno počutje. Učenci so z zanimanjem poslušali in sodelovali pri uri. Opaziti je bilo tudi, da so spremenili dojemanje sošolke, ki je bila do tedaj odrinjena iz obrobja socialnega dogajanja v junakinjo, ki si zna celo sama dati injekcijo...

Spanje

Zaspati v tuji postelji sicer večini ne predstavlja problemov, vendar pa se vedno najde nekaj otrok, ki spijo prvič od doma brez prisotnosti njihovih staršev. To je za otroka velika stiska, pogreša mamico, sili ga na jok, a jokati ne sme, saj je že velik! Kaj pa si bodo o njemu mislili drugi ...

To je zelo čustveno nabita in težka situacija za otroka in učitelja. Učitelj v takem primeru otroka odstrani iz sobe, da ostali lahko zaspijo. Otroka skuša pomiriti na vse možne načine, od tega, da ga popestuje, mu ponudi čaj, mu prebere zgodbico, obljubi, da bosta jutri skupaj poklicala mamico ...

Predvsem skušajmo jokajočega otroka umiriti, potolažiti in pripraviti do spanja. Otroške stiske sicer ne moremo odpraviti in je verjetno precej huda. Če se taka situacija ponovi tudi naslednji dan, pokličemo starše in se z njimi posvetujemo, ali celo predlagamo, da zaradi domotožja otroka pridejo iskat. Vsekakor je pomembno, da otrok ne doživlja prehude stiske ali celo travme zaradi odsotnosti staršev, ki skozi dnevne aktivnosti sicer ni toliko izrazita, v hujši obliki pa se pojavi v času nočnega počitka.

Ah, joj, pa ne že spat...

Ob koncu tedna, ko se učenci poslavljajo od učiteljev doma, je marsikdaj zelo ganljivo. Prav neverjetno, kako se nekateri otroci hitro in močno navežejo na določenega učitelja in je potem hudo, ko se moramo posloviti. Vendar pa ta »stiska« ni tako velika, saj otrok komaj čaka na povratek domov, na varen objem svojih staršev in na bližino svojih domačih ljubljencev.

Gremo domov.

VIRI

Zveza prijateljev mladine Slovenije (2008). *Novogoriška deklaracija o izobraževanju za medkulturni dialog*